

פרוטוקול מס' 44/ד

מישיבת הוועדה לעניני פנים שהתקיימה
ביום חמישי, ב' באב תשי"ט (6.8.59)
בשעה 9.00

- נ כ ח ו: חברי הוועדה: י. ריפתין - היו"ר
 מ. אונא
 ד. בר-רב-האי
 ע. דגני
 ר. הקטין
 י. כהן
 ח. לנדאו (באי חור)
 מ. סנה
 מ. צדוק
 י. שופמן

מזמנים: מר נחמיאס - המפקח הכללי של המשטרה
מר פלג - מפקח מחוז משטרת הדרום

סדר-היום: א) מסקנה בענין תאונות הדרכים
ב) מאורעות ואדי-סליב

א) מסקנה בענין תאונות הדרכים:-

היו"ר י. ריפתין: פותח את הישיבה.

אני חוזר לענין המסקנה בקשר עם תאונות הדרכים. לפני מספר שבועות, הצעתי הצעת נוסח פצרה, בהסכמה עם משרד התחבורה והמשטרה. בועדה היה מוסכם כי לא נקבל עתה הצעות מפורטות, מאחר וועדת סלומון טפלה בזה, וגם אחרי קבלת הדו"ח של ועדת סלומון, חברי הוועדה לא יגישו לי הצעות מפורטות, אלא נקבל את הנוסח הזה.

אני, איפוא, מבקש, מאחר ואינני רואה כל צרך להכנס שנית למו"ם בענין זה, כי נקבל את הנוסח הכללי של הצעות ועדת סלומון.

הוסכם לקבל את הנוסח הכללי של ועדת סלומון.

ב) מאורעות ואדי-סליב:-

היו"ר י. ריפתין: לא היה בכוונתנו לחזור בשלב זה לענינים הקשורים עם מאורעות ואדי-סליב, חיפה וכו', לאחר שנפגשנו עם המפקח הכללי ועם מר זלינגר, על מנת לשמוע על הרקע הכללי של המאורעות האלה, נפגשנו עם השופט עציוני ועם הנהלת עיריית חיפה על מנת לשמוע את הצד האזרחי שבמאורעות אלה. לאחר כל זאת היה מוסכם בינינו כי נחזור לדיון ולקבלת מסקנות לאחר שהוועדה בראשותו של השופט עציוני תסכם עבודה וחביא מסקנותיה. החלטה זו בעינה עומדת, אך בינתיים קבלה הוועדה מברק אשר את תוכנו הבאתי לידיעת חברי הוועדה. עניתי לשולחי המברק כנהוג כי אני מאשר קבלת המברק, וכי הבאתי תכנו לידיעתם של חברי הוועדה המונים. הסרתני מרוב זה נח לשון המשטרה לידיעתו ולחשומת-לרו

היו"ר י. ריפתיין: בעקבות הקראת מברק זה, החל ויכוח ספונטני בוועדה, אך החגובות אשר נשמעו לא היו במסגרת הדיון בוועדה, אלא הובעו הנחות שונות לגבי המאורעות ששרו קרו באות יום, אם כי לא ענין זה עמד על סדר-יומה של הוועדה. לעומת זאת היו שתי הצעות הקשורות עם סדר-היום של אותה ישיבה, האחת של ח"כ אונא אשר גרס כי המברק הזה יישמר בתיק הוועדה, וכי הוא שומר לעצמו זכות, כאשר הוועדה תחזור לדון על כך, להזמין את נציגי הארגון שולחי המברק. היתה הצעה שניה של ח"כ רופא, בלי קשר עם המברק הזה, לשמוע אינפורמציה נוספת על ההתרחשויות המאוחרות יותר. הצעתי כי אבוא בדברים עם שר המשטרה, ואם זה יהיה על דעת שנינו, נזמין אתכם לשמיעת אינפורמציה נוספת.

מאחר והיה הסכם דעות בין שר המשטרה ויו"ר ועדת הפנים, קבענו את הישיבה הקצרה הזו על מנת לשמוע אינפורמציה נוספת מטעם המפקח הכללי של המשטרה על ההתרחשויות הנוספות בוואדי-סליב, אשר עליהן עדיין לא שמענו.

רשות-הדיבור למר נחמיאס, המפקח הכללי של

המשטרה.

מר נחמיאס - המפקח הכללי של המשטרה:

לאחר המאורעות הראשונים בוואדי-סליב, קרו מספר דברים אשר בין החשובים בהם היתה לדעתי השמעת הצהרה באזני עתונאים, ואשר המשטרה בדקה את אמיתותה, ההצהרה ניתנה על ידי אחד התושבים, אשר הקנה לעצמו סמכויות לגבי ואדי-סליב ואשר הצהיר כי אין שום מקום להופעת איזה גופים שהם ומפלגות בוואדי-סליב וכי גם המשטרה איננה רצויה בוואדי-סליב.

הצהרה זו, אשר כפי שאמרת את אמיתותה בדקנו, ועוד מספר ידיעות על תכונה במקום, הוכיחו על קונסטרוקציה שונה של המצב מכפי שראינו אותו אחרי המאורעות הראשונים עליהם מסרתי דו"ח בוועדת הפנים.

לאחר כל אלה קבלנו הודעה רשמית מאת מפלגה מסויימת, שיש בכוונתה לקיים אסיפה בקולנוע "הדר", הנמצא סמוך לוואדי-סליב. עלי לומר כי כוונות המשטרה בכל רחבי המדינה, וביחוד בחיפה ובואדי-סליב, לא רפתה מאז המאורעות הראשונים, ובאותו יום ששי, ב-31 ליולי, יום המאורעות בוואדי-סליב, הרגשנו בהכנות מיוחדות. תפסנו כמה מקומות תצפית, לא באותו יום, על גגות של בתים בוואדי-סליב, והיה לנו יסוד לחשוב שעלולות לקרות הפרות סדר דוקא באותו לילה.

למעשה באותו יום ששי, הזדמן האיש הקרוי "המנהיג של ואדי-סליב" למשטרה, לפי יוזמתו הוא, ובאותה הזדמנות הדצהר על ידי מפקד הנפה בחיפה שלא לנקוט במעשי אלימות ולא להסית למעשי אלימות, והוא הבטיח כי הוא וארגונו יהיו בשלום.

באותו ערב, בעת אסיפת מפלגת פועלי א"י בקולנוע "הדר", הצבנו יחידה קטנה סמוך לכניסה, והגברנו כוונותנו בחיפה כולה. סמוך לשעה 9.00 בלילה, נקראה המשטרה על ידי הסדרנים מאולם קולנוע הדר, להשליט סדר, ועד זה הרגע לא ברור לי בדיוק אם נסיון של אנשים בלתי רצויים למארגנים לפרוץ אל האולם, או אם היה נסיון למנוע בכח מאנשים להכנס אל האולם. יתכן והיו שתי התופעות גם יחד.

כשהמשטרה נגשה להרחקת האנשים אשר הפריעו לסדר הטוב, נרגמו מיד באבנים, ולא "באבן אחת" ולא על ידי "ילד אח כמעט שלא היו ילדים באותו ערב במקום, אלא על ידי אנשים מבוגרים רבים בבת אחת. ההמון הזה פוזר בכח על ידי המשטרה, חלקו נעצר במקום, חלק נסוג אל הסמטאות של ואדי-סליב. המשטרה יצאה בעקבותיו כדי לשים ידה על כל מפירי הסדר. כאשר נכנסה לסמטאות, נרגמה מעל הגגות במטר של אבנים, לבנים ושברי לבנים, היו גם תביות מלאות, ובמקרה אחד גולגלה אף חבית מהגג אל השוטרים. אין זה

מר נחמיאס: מעשה של ילד ולא של ילדים, ולא מקרה ספונטני. במקרה אחד ידוע גם על זריקת בקבוק אשר בתוכו נפט והרבה סמרטוטים, לאחר שהוצתו.

המשטרה נאלצה לתפוס את הגנות כדי להפסיק את ההתעללות הזו בה, ואמנם הצליחה לעשות זאת. לאחר שנחפסו הגנות והסמטאות, פסקו ההתפרעויות. והמשטרה נגשה לאסור את הגורמים אשר יש לה היסוד להאמין כי היו האקטיביים הן בהתפרעויות והן בארגונם. בין האנשים האלה היו הרבה אנשים אשר השתתפו גם בהפרת הסדר הראשונה ב-9 לחדש, כאשר אז חשבנו כי על ידי אי-מתיחת המצב ודחית הפעולות המשפטיות, לזמן אחר, יקויים השקט בוואדי-סליב. נאלצנו לאסור אותם, מאחר ונוכחנו לדעת כי רק עידוד קבלו מידה הרכה של המשטרה, ואינני מתכוון בכך לפעולות המשטרה ביום ההתפרעות, אלא לזה שאמרנו: נחכה קצת בקשר עם המעצרים והמשפטים.

עצורנו, איפוא, כ-50 איש באותו לילה. באחד הבתים אשר הורגשה בו תכונה מיוחדת על ידי המשטרה, דפקו אנשינו על דלתו, ולא נענו. אנשינו הזהירו וחזרו והזהירו כי יפתחו את הדלת, והדלת לא נפתחה. הדלת נפרצה, ועמה נכנס שוטר. נורתה יריה מחוץ החדר, והיריה לוותה בדברי איום אשר אמרו למשטרה לא להתקרב. איימו בפגיעה ובהתאבדות של האנשים הנמצאים בחדר. (תאור בציור כיצד נורתה היריה מהחדר אל השוטר הנכנס).

השוטר יצא וחפש כיסוי. היחידה אשר היתה בחוץ הקיפה מיד את הדירה, התקשרה עם המטה בחיפה כולל לקבל הוראות, למרות שהיו קצינים מזויינים במקום. ראיתי את האנשים האלה מיד אחרי המקרה, ונוכחתי כי לא עלה על דעתם להוציא אקדחים מנרתיקיהם. אני מדגיש זאת לנוכח "האמצעים האכזריים" שנקטה המשטרה, כפי שפורסם.

לאחר מכן בא מפקד הנפה עם פצצות-גז קטנות, כי חשבנו להכניע את האנשים בבית באמצעי זה. כשנכנס המפקד בלויית עוד אנשים, ראו כי במקום ישנם ילדים קטנים ונשים, וכמדובן החליט כי בלסיבות כאלה אי אפשר להשתמש בפצצות-גז. הוא פנה לאנשים וקרא להם להיכנע. שוב לא איים בנשק. בשלב זה יצאו 4 אנשים והסגירו עצמם למשטרה. אחד מהם היה בן-הרוש, ובידו היה אקדח. אקדח ללא מרכאות. מאחר ובאחד העתונים נמסר על אקדח במרכאות. האקדח היה ממשי, ובשום עתון לא קראתי על הקליבו הנכוץ שלו. זה היה אקדח בעל קליבר של 6.75. אם כי המשטרה איננה פוחדת מאקדחים. במחסנית האקדח היו 5 כדורים, אחד חסר, וזה היה הכדור אשר נורה, על יסוד בדיקה בליסטית.

ארבעת האנשים האלה נעצרו, אחד מהם בן-הרוש. זה קרה באותו לילה. למחרת היום נשאו כוחות המשטרה במקום. כמה יחידות הוחלפו. בבקר, לאחר התפילה בבית-הכנסת, התארגנה תהלוכה, וזאת כדי להבדיל מהפגנה, אשר התקדמה אל המחסום הקל אשר הציבה המשטרה בדרכם אל מחוץ לשכונה, והם בקשו להתקבל כמשלחת על ידי מפקד הנפה על מנת לבקש לשחרור העצורים. נתקבלה משלחת מורכבת ממספר אנשים אשר חוץ כדי בקשתם לשחרור העצורים, הבטיחו להשתמש בכל השפעתם על מנת להרגיע את הרוחות. לאחר הנסיון שהיה לנו בוואדי-סליב לא נעחרנו לבקשה זו, ואין בדעתנו גם עכשו להיעתר לבקשה כזו, והודענו להם, לאנשי המשלחת, שהמשטרה קבלה על עצמה להשיב את הסדר על כנו בוואדי-סליב, ולשמור על הסדר בה. הצענו לאנשי המשלחת לבקש מאת האנשים אשר השתתפו בתהלוכה כי יתפזרו וישובו לבתיהם. ואמנם כך היה.

לעת ערב, שוב התארגנה הפגנה, הפעם הפגנה ולא תהלוכה, במספר של 80-100 איש אשר פנתה לצאת מוואדי-סליב דרך רחבת חמרה על מנת להגיע לעיר. היא פוזרה בכח. זה היה האינצידנט האחרון במוצאי-שבת, אחרי המאורעות של סוף השבוע האומלל הזה בוואדי-סליב.

מר נחמיאס: ברצוני להגיד כי כל המעצרים בוצעו לא לפי "נוהלים בריטיים", ואינני ינדע מה הם מעצרים אין מבצעים לפי נוהלים אלא לפי חוק. כל המעצרים בוצעו לפי חוק וכל איש היושב בבית-סהר, יושב בפקודת שופט אשר הוצא כחוק ולא לפי שום "נוהלים והוראות בריטיות".

בצענו מספר מעצרים נוספים, על סמך ידיעות גם בימים אלה. לעומת זאת שחררנו מספר מצומצם מאד של אנשים אשר שוכנענו כי לא היתה להם יד בהתפרעויות.

המצב כרגע הוא זה. קרוב ל-68 איש, רובם המכריע חושבי ואדי-סליב, מיעוט מבוטל שלא מואדי-סליב, אלא מחיפה, יושבים בצו שופט ומחכים למשפטם. אני מקוה שנוכל, עד כמה שהדבר נוגע למשטרה, לגשת למשפטים בימים הקרובים. ביחוד לגבי הקבוצה הגדולה, רוב האנשים, אשר המשטרה מיחסת להם השתתפות בהתפרעויות. ישנה קבוצה קטנה יותר אשר בדעתנו להביאם לדין גם בעוון ארגון התפרעויות ובעוון השתתפות בחבלה והצתה בעת האינצידנט הראשון בואדי-סליב. בתוך זה גם הפצת הכרוז הידוע.

זהו למעשה המצב בקשר לוואדי-סליב.

מה שנוגע למברק, אני מחפלא על שאיננו חתום על ידי אף איש. אני שמחה שלא המברק שמש עילה להזמיןנו על מנת לדווח על המאורעות. אבל אם לדבר על "אמצעים אכזריים", עלי להגיד כי המשטרה היתה קרובן למעשי אכזריות חריפים, ואני כאיש משטרה גאה על כך שהמשטרה לא יצאה מכלייה, ואני משוכנע כי המשטרה לא תצא מכלייה גם נוכח כל פרובוקציה חמורה אחרת, בתוך זה גם שימוש בנשק.

היו"ר י. ריפתיך: אנו פותחים בשאלות.

י. שופמן: האם מארגני האסיפה התייעצו במשטרה אם רצוי במצב הנוחות בואדי-סליב לארגן את האסיפה באותו ערב? מובן מאליו כי תשובת המשטרה לא היתה מחייבגאותה, אבל הייתי רוצה לדעת אם התייעצו, ואם המשטרה הביעה דעתה בענין זה?

(ב) המפקח הכללי מדבר על נסיון לעצור בכח כניסה לאולם. במה התבטא המושג הזה "לעצור בכח את האנשים אשר רצו להיכנס לאולם"?

(ג) שמענו, ואף שמתי לב לכך כי בעתונות כתבו על כך שהמשטרה הרגישה בתכונה מיוחדת בבית מסויים. הבינתי כי התכוונו לבית הזה גם אילמלא התכונה המיוחדת הזו. היינו, גם מקודם כי הרי המשטרה הלכה לכמה בתים על מנת לעצור אנשים, וכנראה התכוונו גם לבית הזה. מה, איפוא, היתה אותה "תכונה מיוחדת" בפנים הבית הסגור אשר עוררה שימת-לב מיוחדת מצד המשטרה?

(ד) בעתונות השתמשו בביטוי "נהל בריטי". הכוונה היתה למעצרים פרבנטיביים. זו על כל פנים היתה כוונת העתונות. האם זה מה שבוצע בואדי-סליב, מעצרים פרבנטיביים או מעצרים אחרי מעשים איזה שהם?

(ה) באחד העתונים קראתי ביחס לבן-הרוש, כי ישנה צתה דעה במשטרה להגיש נגדו משפט תוך האשמה על נסיון לרצח. אני מתוך הציור של המפקח הכללי לא ואיתי שהיה כאן נסיון לרצח, אם כי זה ענין לבית-המשפט אשר יקבע אחרי שיוגש המשפט. אבל האם לא מתבקשת השוואה מסויימת בין מקרה זה עם הידיעה על הכדור שנורה מאקדח משטתי, בראשית החדש בואדי-סליב על השכור? האם גם במקרה זה יואשם השוטר בנסיון לרצח?

מ. אונא: המפקח אמר שאורגן "כח קטן" של המשטרה לפני פתיחת האסיפה. אפשר אולי לדעת במספרים מה היה גודלו של הכח המשטתי שהיה מוכן במקום? חשוב לי מאד לדעת מה היה מספר האנשים, מאחר וקראתי או שמעתי על מספרים גדולים מאד.

מ. אונא: (ב) המפקח דבר על מעצורים, היינו חלק של האנשים נעצרו במקום. האם אפשר לדעת כמה אנשים נעצרו בשלב זה של הדברים, וכמה אחרי כן? מתוך דבריו של המפקח הבינתי כי אחר כך נעצרו עוד אנשים שהיו חשודים בהתפרעות הראשונה. אם הבינתי נכון, אזי המפקח אמר כי בעם הואשונה לא עצרו כלל, מתוך רצון לראות איך יתפתחו הדברים, וחשבו כי אם יקרה עוד מקרה, כי אז יחזרו לאותם האנשים שחשבו לעצורם. הייתי רוצה לדעת אם זוהי התמונה הנכונה, מאחר ויוצא כי אלה אשר נעצרו במשך אותו לילה לא נעצרו על סמך זה שהשתתפו באותה התפרעות של ליל שבת, אלא נעצרו על סמך זה שהשתתפו בהתפרעות הקודמת.

(ג) הייתי רוצה לדעת מי היו האנשים אשר השתתפו במשלחת עליה ספר המפקח הכללי, האם היו אלה סתם אנשים, או אנשים בעלי מעמד איזה שהוא, שלא לדבר על נכבדים ממש. על כל פנים אם אפשר לזהות אותם עם המתפרעים?

(ד) המפקח אמר כי היו מעצורים נוספים גם בימים אלה. מה היה אופי המעצורים האלה, וכמה היו אלה אשר נעצרו במשך הימים שאחרי השבת?

ר. הקטיף: אני מניחה כי כל אחד מאתנו מבין כי התופעה הזו הינה חמורה מאד, והיא מזיקה לנו מכל הבחינות, קודם כל מבחינה חברתית פנימית, וזהו הדבר החשוב והחמור ביותר. אבל אל לנו לשכוח כי למאורעות שלנו ישנן שמועות ומהלכים שונים גם בתפוצות הגולה, ואין לי ספק שעלינו לנקוט באמצעים בכדי למנוע תופעות כאלה. אבל אינני חושבת שרק אמצעים משטרתיים הם אשר ישנו את פני הדברים. אני גם אינני חושבת שבמקרים מסויימים אי אפשר לאחוז באמצעים משטרתיים, או שלא צריך לאחוז בהם, אבל נראה לי כי קנה-המידה אשר קבלו האמצעים האלה אינם מתאימים לאותה המטרה שאנחנו רוצה להשיג, אלא להיפך.

כיון שאני מניחה שזוהי המגמה, והיא לשנות פני הדברים, הרי למחפשים דרכים. גם המשטרה הממלאה את תפקידה, עושה זאת מתוך ראייה כללית של הדברים, ולא מתוך ראייה צרה בלבד של הסלת עונש ודי. שאלתי היא, האם הישוב בוואדי-סליב ידע על אותם ויכוחים שהוכנו מצד המשטרה? אין לי ספק שכל הידיעה על הויכוחים האלה, אשר לפי העתונות היו אלה לא רק ויכוחים גדולים, אלא רוכזו במקומות שונים בארץ, לא נעלמה מעיני הישוב הזה אשר ודאי גרם לכוננות אף מצידו. דבר זה מעורר, מה עוד שהיתה התחלה לפני זמן קצר, והכל עדיין תוסס, ועצם ידיעה כזו מעוררת, האם המפקח הכללי איננו חושב שעצם התגברות הזו לא גרמה לחיזוק ההתארגנות של הישוב בוואדי-סליב?

(ב) כאשר עסקו במעצורים, נשאלת השאלה על יסוד מה עצרו כעבור כמה ימים את האנשים? אני מניח שעצם הדבר הזה של המשך המעצורים הוא גם גורם ליצורים לא טובים בקרב האוכלוסיה הזו, מבחינת התופעות, בילוש וכו'. החברה שלנו מגוונת מאד, וכל אדם הוא רק אדם. אותי מעסיק הצד החברתי מאד, כי אני בדעה שעל יסוד כח בלבד, לא נבנה את חברתנו בשום שכבה, לא כל שכן בשכבות האלה.

(ג) המפקח הכללי אמר שלא היו שם ילדים. כיצד נקלע ילד בן 14 לבית-הסהר?

(ד) המפקח אמר שלפי דעת המשטרה ישנה קבוצה קטנה בין הנאסרים, שאלה הם המארגנים, וישנה קבוצה גדולה יותר שאלה הם המתפרעים. הייתי רוצה לדעת איך נהגתם במעצורים, אנגרו, או היתה אבחנה מסויימת? מספר כזה של עצורים הינו דבר בלתי רגיל אפילו לגבי מדינות גדולות, מה גם לגבי מדינתנו עם מספר אוכלוסיתה, כאשר למעלה מ-60 איש יושבים בבית-סהר.

ד. בר-רב-האי: בין אותם אנשים אשר נאסרו ואשר נעצרו בו במקום בזמן ההתפרעויות, היו גם שלא מתושבי ואדי-סליב? אינני מדבר על אלה אשר חפשתם בבתיים, אלא אלה אשר נתפסו בזמן המאורעות. האם היו ביניהם אנשי חוץ או לא?

ד. בר-רב-האי:

לדברי המפקח הכללי לא השתמשו במעצרים פורבנטיביים, ועד כמה שהבינתי, כל אלה אשר יושבים כיום, יושבים כעלולים להיות נאשמים, ולא על יסוד מעצרים פורבנטיביים. האם כך הוא הדבר?

בעקבות שאלתו של ח"כ צונא, רציתי אף אני לשאול על אותה משלחת של שבת בבקר, אשר המפקח הכללי עמד בדבריו על כך שמבחינה הרכבה היתה זו כעין תהלוכה ולא הפגנה. נאמר כי הללו התארגנו לאחר גמר התפילה. האם היתה זו משלחת אשר מבחינת הרכבה היה טבעי להניח שאלה היו אמנם מתפללי בית-כנסת? או היו אלה אנשים אשר לפתע פתאם הפכו למתפללי בית-כנסת, לצורך הכניסה לזירה?

אשר לריכוזי המשטרה. מצד אחד אומרת ח"כ הקטין כי הללו מגורים, מצד שני, וזוהי דעתי, הללו משקיטים מאד. האם לא היו בואדי-סליב תופעות של פניקה בין החושבים שאינם שייכים לעדה הצפון אפריקנית, ונסיונות של עזיבה או התרחקות ממקום הטרור, ואשר דוקא אותן קבוצות גדולות של המשטרה הן אשר השקטו את הרוחות ובלמו את התהליך אשר יכול היה להתהוות?

מרכז המשטרה קבל ידיעה כי שם עומדת להתקיים אסיפה, ולאור הערכתה את המצב, עשתה את ההכנות הידועות. האם המשטרה חושבת מחובתה, ותהיה מוכנה לגבי כל אסיפה חוקית של כל מפלגה שהיא, לתת אפשרות מעתה לקיימה, כפי שנתנה אפשרות לקיימה ואותה אסיפה כפי שהתנהלה ביום ששי שעבר?

היו"ר י. ריפתי:

כפי מה שקראתי בעתונות, השתמשו באסיפה זו ברמקולים אשר הועמדו כלפי חוץ. האם נכון הדבר שלגבי שימוש ברמקולים בעת אסיפה, יש צורך באישורה של המשטרה? ואם כן, האם ניתן אישור המשטרה לשימוש באותם רמקולים באותה אסיפה? ומה היו הסיבות לכך שניתן אישור כזה, אם ניתן. הקהל אשר התאסף מחוץ לקולנוע, בא עקב היות רמקולים בחוץ, כי אחרת הרי לא היו מעמידים אותם.

(ב) מתי בעצם התחילה האלימות? בעצם אני חוזר באופן יותר קונקרטי על שאלתו של ח"כ שופמן. המפקח הכללי אמר כי ישנן שתי נוסחאות בקשר להתנהגות הקהל המפריע ליד האולם, מה איפוא, קרה, האם השתמשו בכח בשביל למנוע כניסת אנשים לאולם, או צעקו ודברו בלבד? באיזה שלב התחילה האלימות מצד הקהל הזה? מאחר ודבר זה קשור בעובדה, באיזו מידה היה צורך בהתערבות המשטרה, כי אם צעקו או דברו בלבד, לא היה עדיין צורך בהתערבות המשטרה. אני מבקש הבהרה בענין זה.

(ג) הבינתי כי היו שני שלבים. שלב אחד כאשר נעצרו אנשים בתקף מעצרים פורבנטיביים, ואשר עכשיו הם כבר יושבים עם חותמת של שופט. ברור שבשביל לאסור אדם צריכה להיות פקודת מאסר. הם נאסרו לפי הוראות מעצרים פורבנטיביים, ואחר כך השופט נתן את הגושפנקא על כך. האם זה היה המצב?

(ד) האם הנכם מתרשמים שישנו איזה ארגון ארצי של פעולות חבלה וטרור ממין זה שקרו? האם ישנו קשר ארגוני בין מאורעות אלה לבין מאורעות במקומות אחרים הקשורים בהצתות וכו'?

(ה) לשאלת המפלגות. אינני שואל אם המפלגות רוצות להיבנות מצורת שונות במדינת-ישראל או פוחדות מהן, זה דבר טבעי, כי הן מסתככות באיזה אופן שהוא. האם יש איזה שהוא חלק למפלגות בעצם ההתפרעויות האלה? גם העתונות רומזת בענין זה רמזים שונים. ואם אני קורא שמפלגה אחת קיימה אסיפה, ושניה לא קיימה אותה, גם בכך אולי מחממים את האטמוספירה. בלי קשר עם זאת אני שואל אם ישנו כאן חשד קונקרטי לקשר ממין זה? כי אז הייתי אומר שזהו דבר הרבה יותר חמור. כל אקט טרוריסטי הינו דבר חמור, אפילו כשהוא נעשה על ידי פרט או ארגון נפל, אבל אם להניח כי הוא נתמך על ידי ארגונים צבוריים מוכרים במדינת ישראל, זה פותח אפיקים חדשים אשר יש צורך לראותם בהירות.

י. שופמן:
אני מפנה עתה שאלתי למפקח אל איזור הדרום, מאחר והיא שייכת לענין באר-שבע. קראנו בעתונות כי עצורי באר-שבע התלוננו על כך שהוכו בבית-הסהר על ידי המשטרה. האם המשטרה בדקה דבר זה, והאם מן פלג התעניין בתלונה זו?

שמענו בישיבה הקודמת, והודע על כך גם בעתונות, כי לרשות המשטרה מודיעין בקרב עולי צפון-אפריקה בואדי-סליב. אם כך הוא הדבר, הייתי רוצה לדעת האם התברר כבר למשטרה מהם המקורות המפלגתיים מהם שאבו בן-הרוש וארגונו את הכספים לפני פרוץ המאורעות בפעם הראשונה?

מר נחמיאס - המפקח הכללי של המשטרה:

ברשות היו"ר ברצוני להתייחס לפרט אחר אשר יכול להיות מעניין בפורום זה. קראתי בעתונים - כיון שחברי הכנסת מסתמכים על העתונים - שהמשטרה גייסה דרוזים לפעולה. דבר זה התפרסם בעתון למרות זאת שלפני כן שוחח אתי כתב אותו עתון בנידון זה, - המדובר בעתון הבקר - ואמרתי לו כי המשטרה לא גייסה דרוזים לפעולה זו. אין זה סוד כי במשטרה ישנם דרוזים, וישנן כמה יחידות הכוללות אלמנט דרוזי. מה שנכון הוא כי אותה יחידה הכוללת אלמנט דרוזי קבלה פקודה להתייב בואדי-סליב. לא הוצאנו אז את האלמנט הדרוזי מתוך אותה יחידה, כי שוטר דרוזי הוא שוטר לכל דבר. כל הזכויות והחובות החלות על כל שוטר חלות גם עליו, חשבתי כי חברי הוועדה יתענינו אולי בנושא זה, מאחר ואני חושב שלא יהיה טוב ללבנות גם יצרים מסוג זה. המשטרה תיכון כמשטרה כפי שהיא, ואנני חושב שהמשטרה לא תעשה בתבונה אם כאשר תיקרא להתגבר על הפרת סדר בנצרת למשל, תימנע מלשלוח לשם שוטרים יהודיים, או בכפר דרוזי או נוצרי. משטרת ישראל היא כזו מבחינת מבנה, וכזו עליה להמשיך להיות. עד עתה אני שמח להגיד, עוד לא נתקלנו בקשיים חברתיים חוץ כדי היזדקקות לשוטרים לובשי מדי משטרת-ישראל בכל מקום לפי התנאים הדידקטיים של המשטרה.

ח"כ שופמן שאל אם מארגני האסיפה התייעצו במשטרה. חשובתי היא - לא התייעצו. מזכיר המפלגה הזאגבחיפה הודיע למשטרה, כי עומדת להתקיים אסיפה במקום זה, והמשטרה רשמה זאת לפניו. וכאן ברצוני לומר כי אחרי האינצידנט הראשון בואדי-סליב, גרסתי אז כי המצב בשכונה הינו מתוח ביותר, וידעתי כי אנשי "חרות" עמדו לערוך אסיפה תחת כפת השמים. ייעצתי לאחד מחברי הכנסת לא לקיים אולי את האסיפה באותו יום, בהתחשב עם המתיחות בשכונה. אותו חבר כנסת ענה לי כי שקלו את הדבר והחליטו כן לקיים את האסיפה, אלא שברגע האחרון לא קיימוה. במקרה זה שלפנינו, הודיעו לנו על האסיפה, ולא הגיבנו. בפתח דברי אמרתי איך נראה לנו המצב בשבוע שבועיים האחרונים בואדי-סליב, עם הופעת הלכוד, ובסגנון שהופיע כי הנה לא רוצים את המשטרה שם, כאן לא תופענה מפלגות וכו'. אינני מדבר על מפלגות, אבל המשטרה מצווה, וזה אחת החובות היסודיות שלה מבחינה חוקית, לאפשר לאנשים לעסוק בעיסוקיהם הרגילים והלגיטימיים באין מפריע להם. והמשטרה בכל כוחה תשמור שהזכות הזו של כל אזרח וכל ארגון וכל גוף למלא עיסוקיו החוקיים באין מפריע, תישמר.

נשאלתי במה התבטאה המניעה בכוח? מאחר ואני אוהב לדייק, אינני יכול להגיד שירדתי לסופם של פוטים אלה. על כל פנים, בדו"חות שאני קבלתי מחברי שהיו במקום נאמו שנמנעה כניסה בכוח על ידי כך שעמדו אנשים ולא נתנו להיכנס לאחרים.

נשאלתי מה היה פשר "התכונה" שהרגשנו בה? כאשר ישנה הפרת סדר בהיקף שהיה באותו לילה בואדי-סליב, המשטרה איננה צריכה לחפש תרופים על מנת להיכנס לבית זה או אחרת, אם היא חושבת שיש לו קשר עם ההתפרעות. למעשה התכונה התבטאה בזה שמבית זה יצאו ונכנסו יותר אנשים מאשר מבתי אחרים. הוא היה גם מבוצר יותר מבתי אחרים, גם בג הבית היה מבוצר יותר.

מר נחמיאס: לא היו כל מעצרים פרבנטיביים. מעצר פרבנטיבי זהו מעצר המכוון לאדם אשר למשטרה אין כל חלונה נגדו, והיא עוצרת אותו מתוך חשש שבהיותו חופשי הוא עלול לבצע מעשה בלתי חוקי. כל המעצרים במקרה זה היו מעצרים לוגלי חשד של השתתפות או בצוע מעשה בלתי חוקי.

אשר לשאלה בנוגע להאשמה בנסיון לרצח. עתון ערב מסויים פרסם שהאיש נאשם בנסיון לרצח. על סמך הידיעה הזו, פנה עתון בקר מסויים ושאל את דובר המשטרה, האם הוא יואשם בנסיון לרצח. הדובר ענה כי לפי הידיעות שישנן בידו באותו רגע, לא היה בדעת המשטרה להאשים אותו בנסיון לרצח. ולפי החמר שבידי כוגע, אינני סבור כי יעמידו את בן-הרוש לדין באשמת נסיון לרצח, אלא אם חוץ כדי חקירה, חוץ כדי ברוך ושמיעת עדויות נוספות, נהיה משוכנעים שאמנם היתה לו כוונה כזו. על סמך מה שבידי עד עכשו, לא הייתי אומר שהמשטרה תעמיד אותו לדין על נסיון לרצח. אני יכול לומר כי קצין המשטרה אשר היה במקום אמר לי כי היתה היתה יותר פרי עצבנות וחסר בטחון עצמי מאשר נסיון לרצח. בכלל, אדם העומד לרצוח איננו מכריז על עצמו כי יאבד עצמו לדעת. על כל פנים מה שהייתי רוצה שיהיה ברור לחברי הוועדה הוא כי המשטרה לא הודיעה כן ואף לא הודיעה לא.

ח"כ שופמן שאל, אם תהיה מידה אחת לגבי המקרה של השוטר אשר ירה לעבר השכור.

י. שופמן: לאחר התשובה על השאלה הראשונה, אני מותר על התשובה השנייה.

מר נחמיאס: אשר לשאלת המפלגות, אני מבקש לא לגרוך אותי לשום דבר הקשור עם מפלגות. על זה לא אענה.

אין זה דבר חדש, ואין זה סוד שהמשטרה מפעילה מודיעין. אני מקוה כי אנחנו מצליחים לשמור בסוד מיהם אנשי המודיעין ומהן הידיעות.

מה היה היקפו של הכח המשטרי ליד האסיפה? אני מניח שהיקפו היה, שתי ניידות, שזה כ-16 עד 18 איש. אשר לכוח המשטרי בכללו, אין זה סוד כי המשטרה נמצאת במצב שהיא יכולה לשאוב כוחות לפי הצרכים. יש לנו בכל אחת מהמחוזות וזרבה מסויימת ממנה אנחנו יכולים למשוך כוחות, ובאותו לילה משכנו מספר די ניכר של כוחות.

אשר למספר העצורים, וזמני היעצור, אינני יכול לדבר על מספרים מדוייקים. נעצרו כ-20 איש מיד עם הפעולה הראשונה. יתר האנשים נעצרו תוך כדי כפוש (במוכאות) הגגות, כאשר התנגדו, וחוץ כדי זריקת אבנים וכו'. הייתי אומר כי בין 30-40 איש נעצרו ממש כתוצאה מהשתתפות בהתפרעויות באותו ערב. רוב המעצרים בוצעו עד הבקר.

את האנשים שהשתתפו במשלחת, לא הייתי אומר שאפשר היה לזהות עם המתפרעים. אלה היו יהודים טובים היוצאים מבית-הכנסת בשבת בבקר. חושבני כי היה ביניהם רב, או חכם בלשוננו, התרשמותו של מפקד הנפה היתה כי אלה היו אנשים אשר בבית-הכנסת נתבקשו על ידי צבור האנשים להשתדל לטובת העצורים, אבל אלה היו באמת יהודים של יום שבת.

אשר לשאלה כמה אנשים נעצרו אחרי השבת, התשובה היא בין 10-15 איש. כאשר איש נמצא במעצר ונחקר, יש והוא מצביע כי אחו היה זה או אחר, ואז עוצרים גם את ההוא על מנת לחוקרו.

מר נחמיאס: אשר לשאלה, אם תושבי השכונה ידעו על הרכוזים, אני מניח כי ידעו. אינני יודע אם ידעו על היקפם המלא.

לשאלה האם התגבורת פועלת לצד ההרגעה או להיפך, נסיוני אומר כי בדרך כלל זה פועל לטובת הרגעה. לדוגמא, בבית-שאן עמדה להלהיגרום התפוצצות דומה, והופעת המשטרה במקום הביאה לביטולה. נסגרו חנויות, וכאשר הופיעה המשטרה נפתחו שוב, והרוחות נרגעו. בכלל בכל מה שנוגע לתגובות האדם, קשה לדבר בהכללות.

אשר לשאלה מדוע נעצר נער בן 14, בעוד נאמר כי לא היו ילדים במקום, לדעתי אין גבולות כל כך מדעיים הקובעים מתי נגמר שלב אחד ומתחיל שלב אחר. רציתי להדגיש את ההבדל בין האינצידנט הראשון שהיה בואדי-סליב לבין השני, כי בראשון רוב המשתתפים היו נשים וילדים, לא כן בשני. אין זה אומר שלא היה שם מספר קטן של ילדים, אבל היה בדעתי לציין זאת וכתבתי 'מסויים' אל המדל והאינצידנט הראשון.

אשר לשאלה האם המעצרים היו אנגרו, אם נביא בחשבון את המספר הגדול של המשתתפים בהתפרעות, אזי שממנו נובע המספר הגדול של המעצרים.

אלה אשר נעצרו ממש תוך כדי הפעולה הראשונה, וגם בהמשך, והיו כולם תושבי השכונה. לא השתמשו במעצרים פרובנטיביים.

נשאלתי אם המשטרה תגיש הגנתה בכל מקרה אחר שתיקרא? השאלה וכן התשובה הינן ברורות ביותר.

ח. לנדאו: אבל אם יתחרו על הגנה זו, האם יקבלו זאת?

מר נחמיאס: אם תהיה תגובה במקרה כזה המשטרה תתערב. החוק מטיל על המשטרה חובות שאפילו חברי הכנסת אינם יכולים לנכותה מהם. אין אנחנו מתנדבים, ולא נתנדב לנפח או לפתח ענין, אבל אני בטוח שכל חבר כנסת יסכים אתי כי כאשר תהיה קיימת סכנה לשפיכות דמים, לא תעמוד המשטרה מנגד. כל פרוצס בלתי רצוי א-סוציאלי שאפשר להפסיקו באמצעים סוציאליים טובים, אני מוכן לקבל אותו באהבה ובברכה. אבל ברגע שחידוש התערבות המשטרה, היא לא תעמוד מנגד.

לשאלת הדמקוליים, אני חייב לומר כי עלי לראות מה כתוב בחוק. לא ברור לי ברגע זה מה נאמר שם, ואני מוכן לבדוק.

מר פלג: יש צורך ברשיון.

ח. לנדאו: יש צורך בבקשת רשיון, או יש להודיע על כך.

מר נחמיאס: אבדוק.

אשר לשאלה מתי החלה האלימות, היא החלה כאשר מפקד הנפה נתן פקודה להתפזר. אז התחיל מיד מטר של אבנים, ולא "ילד אחד זרק אבן".

כיצד מבצעים מעצרים? ישנם שני שלבים. ישנו מעצר שהוא קל ונוח למשטרה (במרכאות), כאשר אדם עוסק ממש בפעולה בלתי חוקית, חובתו של כל שוטרי היא קודם כל למנוע את המשך המעשה הבלתי-חוקי על ידי כך שעוצרים את האדם. המשטרה רשאית, אם המסיבות מצדיקות זאת, להחזיק את העצור עד 48 שעות במעצר, עם תום 48 השעות, היא יכולה להחזיקו רק אם ישנו צו של שופט. בדרך כלל אם אנחנו עוצרים אדם שלא תוך כדי בצוע מעשה בלתי חוקי, אנחנו מיד מביאים אותו לפני בית-המשפט, כי עצם העובדה שעוצרים אותו שלא תוך כדי בצוע מעשה בלתי חוקי זהו פרוצס נורמלי של החוק, לעומת זאת צו להושיב מישהו בבית-סהר צריך להינתן על ידי שופט.

מר נחמיאס: אשר לשאלה האם ישנו ארגון ארצי לטרור מחתרתי וכו', ראשית, לכל מושג יש קודם כל אספקט משפטי ואספקט הגיוני. בארץ הזו בדרך הטבע, כשמדברים על טרור או מחתרת חושבים על ההגנה, אצ"ל וכו', ולכן קצין משטרה עשוי לשקול היטב לפני שידבר על מחתרת במדינה הזו, כי פה ישנה אסוסיאציה ברורה לגבי מחתרת. לעומת זאת ישנו גם פרוש משפטי למלה מחתרת, וזהו דבר פשוט. מבחינה משפטית גם שני אנשים המחברים כדי להשיג איזו מטרה שהיא בדרכים בלתי חוקיות, לפי החוק, זוהי מחתרת.

האם ישנו ארגון ארצי? אני יכול להגיד, זו כמובן דעה בלבד, כי אני נוטה להאמין כרגע שאמנם ישנו ארגון ארצי היושב במקום מסויים ומכתיב מה לעשות. עדיין אינני מאמין בזאת. ולא רק שאינני מאמין בזאת, אלא שאין לנו גם סימנים שכך הוא הדבר.

נאמר בפאנל כי בעתון כתוב כך או אחרת. לעחונות ישנן גתרונות שאינן לי. כשאני אומר משהו, אני נתבע להוכיח ולהסביר שזה כך, לא כן הצחונות, היא משוחררת מזה, לכל היותר במקרה מסויים עליה להתנצל. להסתבך עם המשטרה הם יכולים רק אם ההודעה הבלתי-מדוייקת מהווה פגיעה. מכאן אני מבקש את היו"ר להבין כי אינני בן-חורין להגיד דברים שאינני יכול לבססם.

נשאלתי על ידי ח"כ שופמן על ענין באר-שבע, מהגיצה תלונה כאילו אסירי באר-שבע הוכו בבית-הספר על ידי המשטרה. מפקד מחוז הדרום אומר לי כי התלונה נבדקה, וכי השופט חריש אשר הוציא את פקודת המעצר, ביקר בבית-הכלא, והביע שביעות רצונו מהתנאי והיחס בו.

את האמת אומר, כי בהתחשב עם 90 האיש העצורים כיום, מפליאני הדבר כי הוגשה רק תלונה אחת. ידוע לנו כי אחד האמצעים בהם משתמשים אנשים המופיעים לפני השופט אל-מלחלהסב חשומת לבן הוא להתלונן על כך שהוכו. הקו של משטרת ישראל הוא ברור, ולא יכול להיות כל ספק. ידוע מה אנחנו מלמדים את שוטרינו, וכי בראש וראשונה אין אנחנו מאמינים כי יהיה יעיל מבחינת המשטרה להכות איש כשהוא נתון במעצר. אין דבר גרוע מהכאת איש הנתון במעצר ללא אפשרות של הגנה. אני מבקש לתת בענין זה קצת קודיט למשטרה. אולם בדרך הטבע יש לצפות כי אנשים הנעצרים במסיבות כאלה, בעיקר אלה היושבים כרגע אשר מספר לא קטן מהם הם אנשי העולם התחתון, יטענו את אותה הטענה הסטראוטיפית כמעט, שאין ליחס לה חשיבות, ותאמינו כי הקו של משטרת ישראל הוא שאין דבר פחות מכובד מאשר להתעלל באדם הנמצא במאסר.

היו"ר י. ריפתיין: זוהי הישיבה האחרונה של הוועדה לפני צאתה לפגרא, ובהזדמנות זו אני רוצה להודות למפקח הכללי על שתוף הפעולה ההדוק עם ועדת הפנים. קבלנו תמיד אינפורמציה מקיפה ומלאה בכל אשר לפנינו. אני חושב שאני בכך מבטא את דעת כל חברי הוועדה, ואני רוצה לאחל לחברי הוועדה, למרות שעוד ניפגש, בילוי נעים.